

Marina Vidas, *The Copenhagen Bohun Manuscripts: Women, Representation, and Reception in Late Fourteenth-Century England* (Copenhagen: Museum Tusulanum Press). 210 s.

Marina Vidas presenterar de två medeltida de Bohun-manuskripten som numera är upptagna i det danske Kongelige Bibliotekets äldre samling, under beteckningarna Thott 547, 4° och Thott 517, 4°. Utgångspunkten i Vidas tvådelade undersökning är att den litterära produktionen, som vände sig till den kvinnliga läsekretsen, fungerade som ett ramverk för 1300-talets kvinnoideal där världslig dynasticism och andlig fromhet var viktiga delar av adelskvinnans dagliga liv.

Boken inleds med en kort presentation av ämnet och syftet, som är att avkoda bildkonsten, analysera texterna och sedan koppla resultatet till de Bohun-kvinnornas specifika situation. Vidas menar att det som var självklart för den medeltida läsaren inte är omedelbart uppenbart för vår tids läsare. Därmed fyller undersökningen en viktig forskningsfunktion. Inledningen följs av ett detaljerat forskningsläge och en kort historisk bakgrund av familjen de Bohun från och med år 1395. I motsats till tidigare forskare, som ansåg att Mary de Bohun ägde båda böckerna, föreslår Vidas att Joan de Bohun var både beställare och förste ägare av de båda verken. Den historiska bakgrunden knyter an familjen de Bohuns bokproduktion och bokförvärv till medlemmar av kungahuset Plantagenet och Lancaster. Den omyndiga Humphrey de Bohun (†1373) äktade jämgamla Joan FitzAlan (†1419) år 1359. Familjens omfattande bibliotek blev ett uttryck för familjens ökade adelsmaktställning under andra hälften av 1300-talet. Efter makens död utmärkte Joan de Bohun sig som självständig änka, världslig beskyddare av bokkonsten och en viktig gynnare av de religiösa institutionerna fram till sin död 1419.

Kapitel ett inleds med en detaljerad beskrivning av Thott 547, 4° som består av fyra populära andliga texter: "Hours of the Virgin", "Seven Penitential Psalms" för botgöring av synder, en litania (en responsorisk bön), som åkallar lokala engelska helgon om nåd och befrielse, och en "Office of the Dead" som förkortar den dödas tid i skärselden. Bildkonsten inkluderar kristologiska händelser, historiserade initialer, bibliska scener, världslig heraldik, stiliserade växtslingor och inslag av zoomorfism. Bildkonsten bidrar till att förhöja den visuella upplevelsen och intensifierar läsoplevelsen. Kapitlet avslutas med information om den postmedeltida proveniensens av röd- och guldbladsbindningen, daterad till andra hälften 1600-talet.

I det andra kapitlet diskuterar Vidas hur bildkonsten speglade rollen de Bohun-kvinnorna förväntas ger uttryck för, och den medeltida adels växande intresse för andaktsberättelser mellan 1200- och 1400-talet. Den visuella återgivningen av mirakelberättelserna avviker från tidigare kända

versioner enligt Vidas. Dessa ändringar avslöjar att berättelserna i Thott 547, 4° var anpassade för en särskild läsekrets eller person. Kapitlet avslutas med en sammanfattning av bokens första avdelning, vilken enligt min uppfattning är ett försök till identifiering av manuskriptets ålder och ägare.

Avdelning två inleds med en beskrivning av de tre andaktsberättelserna i Thott 517,4°: "The life and Passion of Saint Margaret", "The Apostolic and Eremitic Life of Mary Magdelene". Bildkonsten som ramar in textarna utgörs av stiliserad murgröna och vackra initialer. Detaljerna är mindre omfattande än de som pryder Thott 547, 4°. Det saknas inslag av heraldik och porträttdetaljer som identifierar möjliga ägare och beställare. Vidas anser att Thott 517,4° först ägdes av Joan de Bohun och sedan av hennes äldsta dotter Eleonor (†1399), medan Thott 547, 4° möjligen var moderns trolovningsgåva till Mary de Bohun.

Kapitel fyra följer samma mönster som kapitel två. Vidas presenterar de tre omarbetade folkiga versioner av längre latinska hagiografier översatta till anglo-normandisk franska. De återberättar livet, döden och efterlivet av de mest populära kvinnliga helgonen i England i slutet av 1300-talet: Jungfru Maria, martyren S:ta Margareta och S:ta Maria Magdalena, den ångrande skökan. Berättelsen om S:ta Margareta hade särskilt betydelse för kvinnor i barnafödande ålder medan Jungfru Maria och S:ta Magdalena speglar kyrkans syn på kvinnlig fromhet och frestelse.

De tre andaktsberättelsernas bearbetades av en skrivare som använde samma bläck och färgkombinationer. Vidas drar slutsatsen att texterna alltid hört ihop – tidigare trodde man att de var författade vid olika tidpunkter av olika skrivare. Vidas avslutar kapitel fyra med en diskussion om möjliga beställare och avsedda läsare av Thott 517, 4°. Ett antal observationer ger viktiga ledtrådar till bildkonstens ålder, tillkomst och texternas sociala funktion i den adliga läsekretsen. Författaren påpekar även att böckerna måste ha förvärvats av greve Otto Thott vid olika tillfällen eftersom bindningarna inte är helt identiska. Det mindre formatet av Thott 517, 4° tyder på att den var beskuren vid ett senare tillfälle. Analysen avslutas med att Vidas lägger fram sina tentativa slutsatser. Längst bak i boken är ett urval av faksimiler, illustrationer, slutnoter, bibliografi och två bilagor som erbjuder information om manuskriptens egenskaper.

Om någon kritik ska framföras, är det val av dispositionen och viss inkonsekvens i rubrikerna. Avdelning två saknar sammanfattning. Faksimilen och illustrationerna hade gjort sig bättre i anslutningen till de paleografiska beskrivningarna. Bilagorna känns malplacerade och en ordlista över viktiga termer saknas. En fördjupning i de Bohun-kvinnornas liv genom konkreta exempel kunde ha lyft analysens slutsatser. Bortsett ifrån dessa mindre brister i bokens upplägg ska sägas att Vidas analys av kopplingen mellan

bildkonst och text i de Bohun-manuskripten bidrar med viktig information om adelskvinnans förväntade roll som dotter, fru, barnaföderska och änka, och ger oss en ny bild av 1300-talets adelskvinnoideal. Boken har tillgängliggjort de Bohun-manuskripten för nya läsekretsar och skapat en bredare forskningsfront, och är väl värd sin plats i bokhyllan

Linnéuniversitetet

MARGARET WALLACE NILSSON

Dick Harrison, *Stockholms blodbad* (Lund: Historiska media 2019). 168 s.

David Lindén, *Stockholms blodbad* (Stockholm: Bokförlaget Langenskiöld 2020). 283 s.

I november 2020 uppmärksammades en av den svenska historiens mest välkända händelser, Stockholms blodbad. Den 8–9 november 1520 avrättades mer än 100 representanter för oppositionen mot Kristian II offentligt på Stortorget i Stockholm. Kungens försök att bli av med en stor del av sin opposition blev ett slags crescendo i ett långt inbördeskrig i Sverige samt en lika utdragen konflikt mellan den svenska adeln och de danska unionskungarna.

Stockholms blodbad är en central händelse inom ramen för det svenska rikets långsamma konsolidering. Det finns fortfarande flera öppna frågor kring händelsen, trots ett antal svenska och danska historikers ansträngningar under sent 1800-tal och första hälften av 1900-talet. De debatterade å ena sidan den besvärliga bristen på tillförlitligt källmaterial. Å andra sidan diskuterades frågan om vem som bar huvudansvaret för blodbadet. Sedan några årtionden är intresset bland akademiska historiker däremot tämligen ljummet. Det betyder att den som vill veta mer om blodbadet är hänvisade till ett antal populärvetenskapliga böcker.

Sedan 2005 har inte mindre än fyra populärhistoriska böcker landat på bokhandelsdiskarna, böcker som för övrigt alla har samma titel, *Stockholms blodbad*. Alla fyra fokuserar på en enskild och central händelse med alla dess blodiga detaljer. År 2005 och 2006 utkom Ulf Sandberg och Lars Ericson Wolke med var sin bok. I samband med 500-årsjubileet kom två böcker, år 2019 av Dick Harrison, och år 2020 av David Lindén. Samtliga populariserar den existerande forskningen för en allmänbildad publik. Denna recension behandlar de två senast utgivna böckerna med utgångspunkt från vad genren populärhistoria kan bidra med. Vilka krav ska läsaren ha på denna genre? Därtill – vad kan och bör historikern ha för krav?

Vad är då att betrakta som en populärvetenskaplig bok? Den kan sägas innehålla en mer tydligt berättande stil än den akademiska. Den ska vara